

Härngrens pneumatiska slejflåda

Under 1800-talet blev orglarna större och piporna mer luftkrävande. Lösningarna för att ändå få orglarna lättspelade var många. I Lidköping kom orgelbyggaren C A Härngren på en alldeles egen idé under byggandet av orgeln i S:t Nicolai kyrka 1902.

Härngrens pneumatiska slejflåda liknar inget annat i orgelvärlden. I princip är det en vanlig mekanisk slejflåda där varje ventil har en liten bälg monterad direkt under ventilen i luftkistan. Idéen liknar Barkers maskin med små kilbälgar som ger draghjälp åt tangentfunktionen.

Medan Barkers hjälpbälgar är monterade för sig i ett skåp någonstans bakom spelbordet är Härngrens bälgar placerade i själva luftlådan och liknar mest en smal flottörbälg. Det finurliga är att ventilen öppnar sig i sidled vilket gör att ventilöppningen blir relativt stor och därför förser kancellen med väl tilltagen mängd luft.

Spelmekaniken behöver endast öppna ett litet pneumatiskt relä som sedan driver ventilens pneumatiska motor, bälgen. Överföringen från spelbordet är helt mekanisk och följer den gamla traditionens byggnadssätt, dock med fler finurliga lösningar på koppel- och register-mekanik.

I Töreboda pastorat är orgeln i Fredsbergs kyrka byggd med Härngrenslådor och har fungerat oklanderligt sedan 1908.

(efter Karl Nelsons artikel om C A Härngren i boken Klangrum, Skara stiftshistoriska sällskap 2017)